

„Két kézzel búcsúzik a leopárd” címmel a napokban új regénye jelenik meg Podmaniczky Szilárd írónak, lapunk publicistájának. A budapesti nemzetközi könyvfesztivál alkalmával a Palatinus Kiadónál napvilágot látó regény az életsors és az emberi környezet összefüggéseit feszegeti.

– Egy körkérdésre, amely arról szól, hogy mi neked Szeged, nemrég azt felelted, erre a következő regényed válaszol majd. A regény hamarosan kapható: milyen szerepet játszik benne a szegedi környezet?

– Egyáltalán, bármilyen környezetnek az írásműbe való beemelése többnyire esetleges. Attól függ, mit kíván meg az anyag, a képzelet milyen helyszínnel tudja azonosítani, vagy milyen helyszínré tudja rekonstruálni az illető epizódot. A most megjelenő regényt kettős regénynek terveztem, ennek egyik része lett volna a *Nyakam Szeged (beszélő)* című rész, ami kimondottan erre a városra építette volna élményalapját. De amint elkészültem az első regénnyel, láttam, hogy ez a második rész már csak az első túlbeszélt változata lenne. Így az első regény egyedül maradt, de számomra benne van mindaz, amit a világról, az országról és erről a városról gondolok, csak épp nincs nevesítve. Ilyenképp bárki a saját tapasztalatai alatt értheti a regény bármely vonatkozható részét. És azt hiszem, jobb is így, tágabb a tér bármilyen igényű olvasói értelmezésre, s így vált elkerülhetővé az is, hogy bizonyos dokumentarista igazságszintek átkerülhessenek „egy” regény igazságszintjére, megőrizve az írás-játék lényegét, elkerülve a „beolvasás” nem túl szimpatikus, hisztis atitúdóját.

– Amikor a *Pompeji című irodalmi lapot 1990-ben elindították, szerkesztői a „városát szerető polgárról” beszéltek benne. Évek múlva a lap a városát szerető polgár kitaró közönye mellett szűnt meg. Neked milyen szellemi környezet Szeged?*

– Abszolút üres halmaz, ahogy az egész ország is az. Most akkor nem ecsetelném, hogy ez a piacgazdaságnak nevezett rablógazdálkodás, ami itt folyik, hogyan alakított

Podmaniczky Szilárd új könyve

A regény: élhetőbb világ

Podmaniczky Szilárd író: „Ott ér véget az élet, mikor már nem történhet meg veled bármi”. (Fotó: Schmidt Andrea)

ta ki kontraszelektív úton az ő saját emberi értékeit, amely értékek viszonyában fölemel és eldob embereket. Ilyen eldobott cucc lett az alternatív, de úgy általában is a szellemi termék. És ez meg is látszik az embereken, ahogyan beszélnek, viselkednek, és viszonyulnak egymáshoz. És ebbe a trendbe illeszkedik Szeged is. Meg hát milyen szellemi vonatkozásai lehetnek annak, amikor szegény embereken dresszírozzák a piacgazdaságot? Ugyanakkor meg nem is

tudom, mire számíthatnék, mert azért a mű alapjában fejben születik, igaz, menthetetlen a külső viszonyok beépülése. Úgyhogy alapvetően semmilyen szellemi környezet nem támogat itt: süket fülek, mintha csak lebegnék, sokszor már azt sem tudom, hogy az önmagáért való szellesszereteten túl ki a túró szellemi formáival is találkozhatnak a munkáim.

– Új regényedben felveted: milyen is lenne, ha évtizedek múltán, amikor már

szüleink elköltöztek, visszaköltöznénk gyermekkorunk házába. Te milyen környezetre vágysz?

– A környezet itt, ugye, magában foglal mindent, fát, embert, ladakombit. Az úgynevezett irodalomírás kettős természetű: egyfelől maga az írás magányos műfaj, a magányosság pedig rendkívüli szabadságot igényel, ez még menne is, másfelől viszont, mint irodalom, olvasókat tételez, tehát társas műfaj, és itt már mutatkozik egy kis baj. Teljesen

nyilvánvaló, ha szövegek helyett pokémonfigurákat gyártanék, nagyobb hatásokkal számíthatnánk arra, hogy a környezet visszajelzéséből legalább egy minimális elégedettségérzést (nem sikerérzést) bírjak. A fák azok rendben volnának, a ladakombik meg mindenütt piszkosul bűdösek.

– Mitől szép egy írás? Érvényesnek tartod-e a szép jelzőt arra a gondolati, szövegközpontú prózára, amit írsz?

– Egy írás szépsége a ben-

ne feltárlakozó és felkínálkozó világ szépsége, és éppen ezzel az „innenből” való elvagyódás, elvonatkoztatás „élhetőbbé” válik. Ha a gondolatok ezt az élhetőbb világot gondolják el, szépségük az előbbi tétel szerint érvényesül. A regényből a hátsó borítóra kivettem egy mondatot, amivel talán nem vezetem félre az olvasót, de valóban úgy gondolom: „Ott ér véget az élet, mikor már nem történhet meg veled bármi.” Számomra ez jelenti az élhető világot, hogy

feltárlakozó és felkínálkozó világ szépsége, és éppen ezzel az „innenből” való elvagyódás, elvonatkoztatás „élhetőbbé” válik. Ha a gondolatok ezt az élhetőbb világot gondolják el, szépségük az előbbi tétel szerint érvényesül. A regényből a hátsó borítóra kivettem egy mondatot, amivel talán nem vezetem félre az olvasót, de valóban úgy gondolom: „Ott ér véget az élet, mikor már nem történhet meg veled bármi.” Számomra ez jelenti az élhető világot, hogy

„Ha baj fenyegetett, csak zsebembe nyúltam”

Híres szegedi bicskák

Hát persze, hogy Sziráky József (1829–1899) uramé volt a leghíresebb, mert az ő keze munkája volt – többek között – a halbicska, amit halbicskának is neveztek.

A náderbicska, náderes bicska is nevezetes zsebre való kés volt, de mára igencsak elfelejtődött. Nem sokan tudják, hogy Náder Alajos mester uram készítette a 19. század hatvanas, hetvenes éveiben.

Tisza Lajos, a Víz utáni újjáépítést irányító királyi biztos megirigylte a szegedi bicskacsinálói tisztet, és maga is fölcsapott tervezőnek (tiszbicska). Mikszáth Kálmán írta (1882) „saját maga csinált mintát, egy nagy harcsaalakú nyelet rajzolva meg, mely aztán olyan művészi alakot öltött Sziráky uram ügyes kezei közt, hogy gyönyörűség megnézni. A kész díszbicska igazi fúrórért csinált. Mint raritást mutogatta Tisza Lajos mindenkinek. És mindenkinek az a véleménye,

hogy Budapesten méregdrágán vennék meg az ilyen izléses stílusú késeket, s okos ember meggazdagodna belőlük – csak éppen Sziráky uram nem talál az új formátumon semmi különösét. Némi ember néha megkívánja, s rendel nála egyet személyesen.

Ha Sziráky uramat véletlenül jó kedvében találja, hát az akkor gondolkozik egy kicsit, azután nyájas gráciával megígéri, hogy mihelyt ráér, hát csinál még egyet – úgy a jövő hónap vége felé.”

Ilyen élethetetlen a magyar iparos – csóválta a fejét Mikszáth, az egykori szegedi újságíró. Mert ha a kukoricát kell megkapálni, vagy épp a szénát begyűjteni, akkor a legényeit oda parancsolja, hogy megtakarítsa a 80 krajcáros napszámot. Eszébe sem jut, hogy tíz kemény forintokat is előteremthetnének a műhelyben...

De hát van az úgy, bölcselkedik az alsóvárosi nemzet,

hogy forintos gyertyával keresik a fillért...

• Bitó János (1859–1932) nagyfisér, a tiszai halászmesterség legismertebb alakja, fölhagyván a vízenjáró életert, vendéglőt nyitott a Kossuth Lajos sugárút elején, Szűcs alkaptány házában. Híres Görszobájában neves írók éltek a szegedi paprikáshalat, és küldték utána a jófajta buccait. Talán tőlük kapta Bitó bátyánk a gusztyust, hogy megírja az életét (Az én kiskirályságom, 1930). Ebből idézek:

„Volt nekem egy nagyon szép nagy halasbicskám... az öreg Sziráky készítette remekbe, 16 pengő forintért, és egyik oldalára rá volt vésvé Nepomuki Szent János, a vízek védőszentje, a másik oldalon pedig egy ponty és az én monogramom... Ettől a bicskától meg nem váltam a bicskától... a fölsóvárosi plébános úr, Orbán Jácint szentelte fel, és úgy ragasztottam ehhez a bicskám-

hoz, mint egy talizmánhoz. Ha baj fenyegetett, csak a zsebembe nyúltam, megmarkoltam, és mindjárt éreztem, hogy könnyebb a lelkem, velem van az én védőszentem a bicskára vésvé.”

Történt, hogy Bitók a Dunáról hoztak föl 400 mázsa halat. Már bejött a december, kuruc idők jártak. Újból idézek, sajnos kevés a helyem: „Különösen a kosovai szélről féltünk, mert az olyan különös természetű volt, hogy felhajtotta a Dunát a szulainai torkolattól egészen Bécs városáig, és irtalmatlanul elbánt minden hajóval...”

A karlócai „sarok” után érte őket utol a „kosovai szél, teljes erővel, akárha az ördögök maguk fújnak... Itt már... nem használ az emberi erő semmit... Azt a parancsot adom csak az embereknek, hogy az legyen minden, de minden gondjuk, a nagy evezőkkel úgy dirigálni a hajót, hogy a hullám oldalba ne kaphassa, mert akkor végünk,

nyilvánvaló, ha szövegek helyett pokémonfigurákat gyártanék, nagyobb hatásokkal számíthatnánk arra, hogy a környezet visszajelzéséből legalább egy minimális elégedettségérzést (nem sikerérzést) bírjak. A fák azok rendben volnának, a ladakombik meg mindenütt piszkosul bűdösek.

– Mitől szép egy írás? Érvényesnek tartod-e a szép jelzőt arra a gondolati, szövegközpontú prózára, amit írsz?

– Egy írás szépsége a ben-

nyilvánvaló, ha szövegek helyett pokémonfigurákat gyártanék, nagyobb hatásokkal számíthatnánk arra, hogy a környezet visszajelzéséből legalább egy minimális elégedettségérzést (nem sikerérzést) bírjak. A fák azok rendben volnának, a ladakombik meg mindenütt piszkosul bűdösek.

Robert Merle a díszvendég

Robert Merle, népszerű francia író is ellátogat Magyarországra, a VIII. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál alkalmából. A 93. évében járó, gyengélkedő Robert Merle, a Két nap az élet, a Védett férfiak vagy az Állati elmék világsikerű szerzőjével a fesztivál nyitónapján rendeznek találkozót a kongresszusi központ Bartók Termében.

A díszvendég mellett a nemzetköziséget, egyebek mellett az orosz középgenerációhoz tartozó Viktor Pelevin jelenléte biztosítja, akinek már két regénye jelent meg magyarul. A Generation P a magyar olvasókörzönség számára sem érdektelen: a költő főhős, miután megszűnik a Szovjetunió, reklámszakemberként lép a remélt meggazdagodás útjára. Új foglalkozása során rájön, hogy Jelcin, Lebegy, és a többi orosz politikus valójában virtuális lény; multinacionális cégek reklámfigurái-

ként számítógépen születtek. Pelevin magyarul megjelent legújabb regénye az *Omon Ré* hasonlóan jó szórakozást ígér. A szerzővel a jövő hét vasárnapján találkozhatnak az érdeklődők.

Két szegedi író is a könyvfesztivál vendége lesz. Podmaniczky Szilárd a Palatinus kiadónál megjelenő regényét, a Két kézzel búcsúzik a leopárd címűt mutatja be olvasóinak vasárnap 10 órakor a Lehar III. teremben. Ugyanakkor a hét utolsó napján találkozhatnak az irodalombarátok a Magyar Lettre International tavaszi számának alkotógardejával. Az egykori Jugoszláviai íróinak társaságában *Darvasi László* is a meghívottak asztalánál foglal majd helyet, szintén a jövő hét utolsó napján, délután fél 3-kor.

A könyvfesztivál részletes programja a www.ujkonyvpiac.hu internetoldalon tölthető le.

megőrizük nyitottságunkat, a „bármire”, a kételkedés képességét, és hogy a környezet is felkínálja ezt a nyitottságot. Nekem ez szép és egyben szabad.

– Olyan író vagy, akinek különösen fontosak a nyelvi meglepetések. Mit gondolsz a köznyelvről, amelyen az emberek hétköznapi helyzetekben beszélnek?

– Ebben a regényben nem olyan módon tettem a hangsúlyt a nyelvre, ahogyan a rövidebb írásokban esetleg. Mert akkor a szavankénti más értelmezés olyan kusza nyelvi konstrukciót szült volna, ami egy regény esetében már követelhetetlen. Szerettem volna, ha itt minden szó egyet jelent, ha lehet ilyet, és egy sokkal tágabb szövegösszefüggésben induljon be a lebegés. Ezt a bizonyos élhetőbb világot akartam egyértelműen megrajzolni, egyértelmű szavakkal, bár ugyanazokkal, amikkel ezt az élhetőbb világot rajzoljuk a köznyelvvvel. Bár a köznyelv mindig adott, valamilyen formában, s ahogy mindig, a mostani, fejben hordott elmeállapotoknak is pontos tükrö. Elég egy-két mondat, tudom, mivel beszélek. És itt kanyarodunk vissza ahhoz, hogy tökéletesen meglátszik bárkin, aki megszólal, az ő beszélőjének át az egész lény. Nincsen handabanda!

– Tizenkét éve dolgozol újságíróként. Megélhető publicista vagy? Vagy hasznosod a jegyzeteket és tárcákat a prózában?

– Kétségkívül kíváncsi lennék arra, milyen lehet az, ha hosszabb időn át kizárólag szépirodalmi viszonyokban írhatnék. De ez most már ilyen lett. A publicisztikák pedig nem is annyira nyelvi, mint inkább abban hasznosíthatók, hogy egyáltalán tudjam, mi a dörögés a „világban”. Úgyhogy nem olyan értelemben számítom magam megélhető publicistának, ahogy mondjuk egy politikai megélhető. Mindazonáltal azért a nyelv, mint gondolatkepző elem műfajtól függetlenül kötelez, mert mint ahogy az előbb eljöttem ezzel, már maga a megélőtlenség a szellemi állapot tükrö, így aztán nem szeretnék a foncsor mögé zuhanni. Aki akar, azt hiszem, az mindenben számíthat rám, és elég következetesen.

– Író lennél akkor is, ha gazdag lennél?

– Valami olyasmi.

Panok Sándor

Tóth-Szenesi Attila